

Κατακόμβες, τόπος καταφυγής και μνήμης

Τι ήταν οι κατακόμβες;

- Υπόγεια κοιμητήρια (σε υπαίθριες εκτάσεις που ανήκαν σε πλούσιους πιστούς).
- Αποτελούνταν από υπόγειες σήραγγες σε μορφή λαβύρινθου μήκους πολλών χιλιομέτρων συχνά και πολλών ορόφων.
- Στον τοίχο των διαδρόμων δημιουργούνταν ορθογώνια κοιλώματα για την τοποθέτηση των νεκρών.

Ο όρος κατακόμβη παράγεται από την ελληνική πρόθεση κατά και τη λατινική λέξη cuba, η οποία είναι δάνειο από την ελληνική κύμβα, που σημαίνει τύμβος, τάφος.

Κατά τη διάρκεια των διωγμών οι Χριστιανοί καταφεύγουν σε κατακόμβες για:

- ✓ να συναντηθούν,
- ✓ να ακούσουν το κήρυγμα,
- ✓ να ενταφιάσουν τους νεκρούς τους (ιδιαίτερα τους μάρτυρες),
- ✓ να μετάσχουν στη Θεία Ευχαριστία.

Το εσωτερικό των κατακομβών

Οι στοές ξεκινούσαν από μια είσοδο και απλώνονταν προς όλες τις κατευθύνσεις καταλήγοντας σε νεκρικούς θαλάμους.

Έτσι οι κατακόμβες αποκτούν δαιδαλώδη μορφή.

Σιγά – σιγά σκάβονταν χαμηλότερα κι άλλοι διάδρομοι και οι κατακόμβες έπαιρναν βάθος και γίνονταν διώροφες, τριώροφες, ακόμα και πενταώροφες.

Κατασκευή

Οι **κατακόμβες** λαξεύονταν σε πωρώδες έδαφος περιέχοντας περίπλοκα συμπλέγματα διαδρόμων και κεντρικών θαλάμων στα τοιχώματα των οποίων ανοίγονται τάφοι σε επάλληλες σειρές και σε διάφορα σχήματα.

Οι **“κοπιάτες”** ήταν αυτοί οι οποίοι είχαν την επιμέλεια (εκσκαφή, συντήρηση και διαφύλαξη) των κατακομβών και ήταν ειδικευμένοι τεχνίτες που με το πέρασμα του χρόνου αποτέλεσαν και συντεχνίες.

Η ατμόσφαιρα μέσα στις κατακόμβες δεν ήταν καθόλου ευχάριστη, διότι και ο χώρος ήταν πολύ περιορισμένος, αλλά και ο εξαερισμός και ο φωτισμός δεν ήταν καθόλου ικανοποιητικός.

Ενώ στην επιφάνεια μαινόταν διωγμός για να εξαφανιστεί η πίστη , κάτω από τη γη, στις κατακόμβες, με κίνδυνο της ζωής τους οι χριστιανοί διατηρούσαν και ενδυνάμωναν αυτή την πίστη.

The image shows a perspective view down a long, narrow corridor of an ancient underground passage. The walls and ceiling are made of rough, uneven rock, with some areas showing signs of excavation or repair, such as a large, light-colored rectangular patch on the right wall. The floor is a smooth, reddish-brown surface. In the distance, the corridor opens up into a larger area with more arches and columns, suggesting a complex network of tunnels. The lighting is warm and focused on the path ahead.

Callistus-
Katakomben

Νεκρικός θάλαμος

Στους νεκρικούς θαλάμους των κατακομβών θάβονταν συνήθως

- οι επίσκοποι,
- οι πρεσβύτεροι
- και οι μάρτυρες.

Κατακόμβη, Ρώμη (Domitilla)

Οι κρύπτες

- Κάποια από τα πιο ευρύχωρα δωμάτια που χρησίμευαν ως οικογενειακοί τάφοι μετατράπηκαν σε **κρύπτες**,
- δηλαδή σε **μικρούς υπόγειους ναούς**,
- όπου κατά την εποχή των διωγμών **ετελείτο η Θεία Ευχαριστία**
- με **Αγία Τράπεζα** τον τάφο κάποιου μάρτυρα.

*Οικογενειακός τάφος που έχει μετατραπεί σε
κρύπτη-μικρό ναό*

Τοιχογραφίες με συμβολικές παραστάσεις

- Οι χριστιανοί διακοσμούν τους τοίχους των κατακομβών με διάφορα σχέδια.
- Τα θέματα ως τον 2^ο αι. ήταν παρμένα απ' την ειδωλολατρία.
- Αργότερα εμφανίζονται και συμβολικά θέματα (ιχθύς, άμπελος κλπ.).
- Σιγά-σιγά παρουσιάζονται και θέματα από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη.

Φοίνικας, το μυθικό πουλί, νίκη κατά του θανάτου
Παράσταση από Κατακόμβη, Ρώμη.

Σύμφωνα με αιγυπτιακό μύθο ο φοίνικας όταν πρόκειται να πεθάνει πετάει πολύ ψηλά, καίγεται από τις ακτίνες του ηλίου και ξαναγεννιέται από τις στάχτες του.

Άγκυρα :
Σύμβολο ελπίδας στον Σταυρό.
Με ιχθύ, σύμβολο ελπίδας στον Χριστό.

Άγκυρα με Σταυρό,
κατακόμβη Αγίου Σεβαστιανού

Jonah being thrown into the Sea.

Catacomb of Saint Peter and Saint Marcellino, Rome, 4th century

Ο Ιωνάς εκβράζεται από το κήτος. Συμβολισμός της Ανάστασης.

Ο Χριστός ως Καλός Ποιμήν
Παράσταση από Κατακόμβη
(Callistus) στη Ρώμη

Μορφή γυναίκας με ανοικτά τα χέρια.
Τι συμβολίζει;

- την Παρθένο Μαρία,
- την Εκκλησία
- την προσευχόμενη ψυχή;
- ίσως και τα τρία μαζί;

Catacomba di Priscilla

Πολλαπλασιασμός άρτων και ιχθύων - ευχαριστιακό σύμβολο.
Κατακόμβη Αγίου Καλλίστου, Ρώμη, 2ος αι.

Anchor-fish.
Catacombs
st sebastian,
via appia,
Rome

I Ιησούς
X Χριστός
Θ Θεού
Υ Υιός
Σ Σωτήρ

Η ακροστιχίδα **ΙΧΘΥΣ**,
ομολογία πίστεως

Το Χριστόγραμμα

Πολύ συχνά βλέπουμε σταφύλια, που τα ραμφίζουν πουλιά, κάτι που σημαίνει την παραμονή της ψυχής του ανθρώπου στον παράδεισο ή στην Εκκλησία. **Το πουλί, σύμβολο της ψυχής, παραμένει ζωντανό τρώγοντας το σταφύλι, σύμβολο του Χριστού και πηγή της ζωής.** Το θέμα αυτό έχει ευχαριστιακή σημασία. Την ίδια συμβολική έχουν και οι άλλοι καρποί, όπως της βελανιδιάς.

Περιστέρι με κλαδί ελιάς στο ράμφος του. Συμβολίζει τον πιστό μέσα στη χαρά του Παραδείσου.

Ο Χριστός
είναι η αρχή
και το τέλος
των πάντων.

Ο Χριστός το Α και το Ω, κατακόμβη
Commodilla, Ρώμη 3-4 αιώνας μ.Χ.

Οι κυριότερες κατακόμβες

Υπάρχουν 36 μεγάλες στη Ρώμη. Επίσης στη Νάπολη, στη Σικελία (Συρακούσες, Παλέρμο), στην Αίγυπτο και Βόρειο Αφρική, στη Συρία, στη Μικρά Ασία και στα νησιά Μάλτα, Κύπρο και Μήλο.

Κατακόμβη,
Αλεξάνδρεια Αιγύπτου
(di Kom es-shogafa)

Οι εντυπωσιακές κατακόμβες της Μήλου, όπου θάφτηκαν 8 χιλ. χριστιανοί

Περίπου 8 χιλιάδες χριστιανοί έχουν ταφεί στις κατακόμβες της Μήλου που θεωρούνται **το τρίτο μεγαλύτερο πρωτοχριστιανικό μνημείο αυτού του είδους**, μετά τους Αγίους Τόπους και τις κατακόμβες της Ρώμης.

Το 2009 η Ιερά Σύνοδο ανακήρυξε τη **Μήλο** ως **ιερό νησί**.

Ήταν ο πρώτος τόπος συγκέντρωσης των πρώτων Χριστιανών και το πρώτο κοινοτικό νεκροταφείο στα τέλη του 2ου μ.Χ. αιώνα.

Οι κατακόμβες αποτελούνται από σύμπλεγμα **τριών μεγάλων υπόγειων στοών** (Α, Β και Γ) και υπάρχει και **ένας νεκρικός θάλαμος**. Η είσοδος βρίσκεται κοντά στον σημερινό **οικισμό της Τρυπητής**, την αρχαία αγορά και το αρχαίο θέατρο. Το 1844 τις επισκέπτεται ο γερμανός αρχαιολόγος L. Ross, οπότε είχαν ήδη συληθεί. Από ελληνικής πλευράς έχουμε το 1907 τον Γεώργιο Λαμπάκη και το 1928 τον Γεώργιο Σωτηρίου, που τις μελετά συστηματικά. Το πλάτος κάθε στοάς ποικίλλει από 1 μέχρι 5 μέτρα και έχουν διαφορετικό ύψος. **Τάφοι** είναι λαξευμένοι στα τοιχώματα αλλά και στο δάπεδο, δηλαδή αποτελούν ένα υπόγειο νεκροταφείο. Οι λαξευμένες καμάρες-τάφοι στα τοιχώματα λέγονται **αρκοσόλια**. Η επιφάνεια χρωματιζόταν και σε ορισμένα αρκοσόλια υπάρχουν **επιγραφές με ονόματα**. Σώζεται επίσης και **μονόγραμμα του Χριστού**.

Φωτογραφίες από τις Κατακόμβες της Μήλου

Οικογενειακοί τάφοι στην κατακόμβη Α

2η κατακόμβη

Τάφος με χριστιανικά σύμβολα 3ης κατακόμβης

Τάφος με σύμβολα

Διάδρομος 2ης κατακόμβης

Καμάρα αρκοσολίου ζωγραφισμένη με κόκκινο χρώμα

Ένας τάφος σκαμμένος σε βράχο, «ο τάφος του μάρτυρος», τον οποίο χρησιμοποιούσαν οι χριστιανοί και σαν Αγία Τράπεζα στις λειτουργίες τους.

Οι κατακόμβες μήνυμα ηρωισμού

- Εδώ οι χριστιανοί έβρισκαν κουράγιο και δύναμη να αντιμετωπίσουν τους διωγμούς.
- Παρόλο που είναι κοιμητήρια μεταδίδουν ένα μήνυμα ζωής (ελπίδα, σωτηρία, ειρήνη).
- Οι μάρτυρες μας θυμίζουν ότι πολλές φορές η πίστη απαιτεί κόπους αγώνες και θυσίες.

ΟΙ ΚΑΤΑΚΟΜΒΕΣ: ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΣ

α. Οι κατακόμβες: καταφύγιο για τους διωκόμενους Χριστιανούς
Ταφή Χριστιανών(ΠΟΥ)

Αρχικά Σε _____

Μέσα 2^η αι _____

Ήταν υπόγειες _____ με

ορθογώνια _____ στους τοίχους, όπου τοποθετούνταν οι _____. Οι οικογενειακοί τάφοι διακοσμούνταν και με _____. Εξαιτίας των διωγμών, οι κατακόμβες αρχίζουν να χρησιμοποιούνται και ως χωροί _____ και _____.

β. Κάτω από τη γη η πίστη διατηρείται και δυναμώνει

Όταν νύχτιανε, συγκεντρώνονταν στις κατακόμβες να ακούσουν το _____, να τελέσουν τη _____ και να θάψουν τους _____. Ο τάφος του μάρτυρα χρησίμευε σαν _____. Τα δωμάτια των νεκρών μετατράπηκαν σε μικρούς ναούς με _____ απεικονίσεις, _____ περιχομένου. Τέτοιες ήταν:

γ. Μήνυμα ζωής από τα έγκατα της γης

Αν ψάξεις μέσα στο κρυπτόλεξο θα εντοπίσεις τους τόπους, όπου υπάρχουν κατακόμβες:

Π	Η	Ρ	Τ	Κ	Μ	Ν	Ρ	Ε	Σ	Κ	Γ	Λ	Ο	Σ
Α	Γ	Α	Η	Υ	Ι	Α	Κ	Γ	Σ	Α	Α	Φ	Ξ	Λ
Ρ	Ι	Σ	Ν	Κ	Σ	Ξ	Τ	Ι	Ν	Α	Π	Ο	Λ	Η
Α	Β	Ι	Μ	Α	Ε	Μ	Ρ	Ε	Τ	Α	Β	Ο	Λ	Ι
Ν	Τ	Κ	Ρ	Δ	Σ	Η	Υ	Σ	Τ	Ε	Ρ	Β	Ο	Ι
Η	Ρ	Ε	Α	Μ	Α	Λ	Τ	Α	Φ	Χ	Μ	Σ	Κ	Λ
Δ	Α	Λ	Ν	Ω	Ρ	Ο	Κ	Σ	Ρ	Τ	Α	Τ	Α	Μ
Σ	Λ	Ι	Η	Γ	Τ	Σ	Α	Ε	Α	Ε	Ν	Ρ	Ε	Τ
Φ	Τ	Α	Ν	Τ	Ι	Τ	Λ	Γ	Δ	Ο	Ω	Υ	Η	
Ο	Ε	Α	Δ	Ι	Ο	Η	Ι	Α	Ν	Υ	Υ	Μ	Α	Τ
Ι	Ρ	Ι	Ψ	Α	Π	Ν	Ρ	Χ	Ο	Ι	Γ	Η	Ρ	Β
Σ	Φ	Τ	Α	Σ	Α	Ι	Ο	Ε	Σ	Ν	Δ	Σ	Τ	Σ
Ι	Γ	Β	Α	Ι	Γ	Υ	Π	Τ	Ο	Σ	Σ	Α	Ι	Φ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Οι κατακόμβες αποτελούν σύμβολο _____ και μια διαρκή υπενθύμιση ότι η πίστη προϋποθέτει _____

και _____.

Ερώτηση για το σπίτι

Βρείτε από το διαδίκτυο ή άλλες πηγές, πληροφορίες για την κατακόμβη του Αγ. Σεβαστιανού στη Ρώμη.